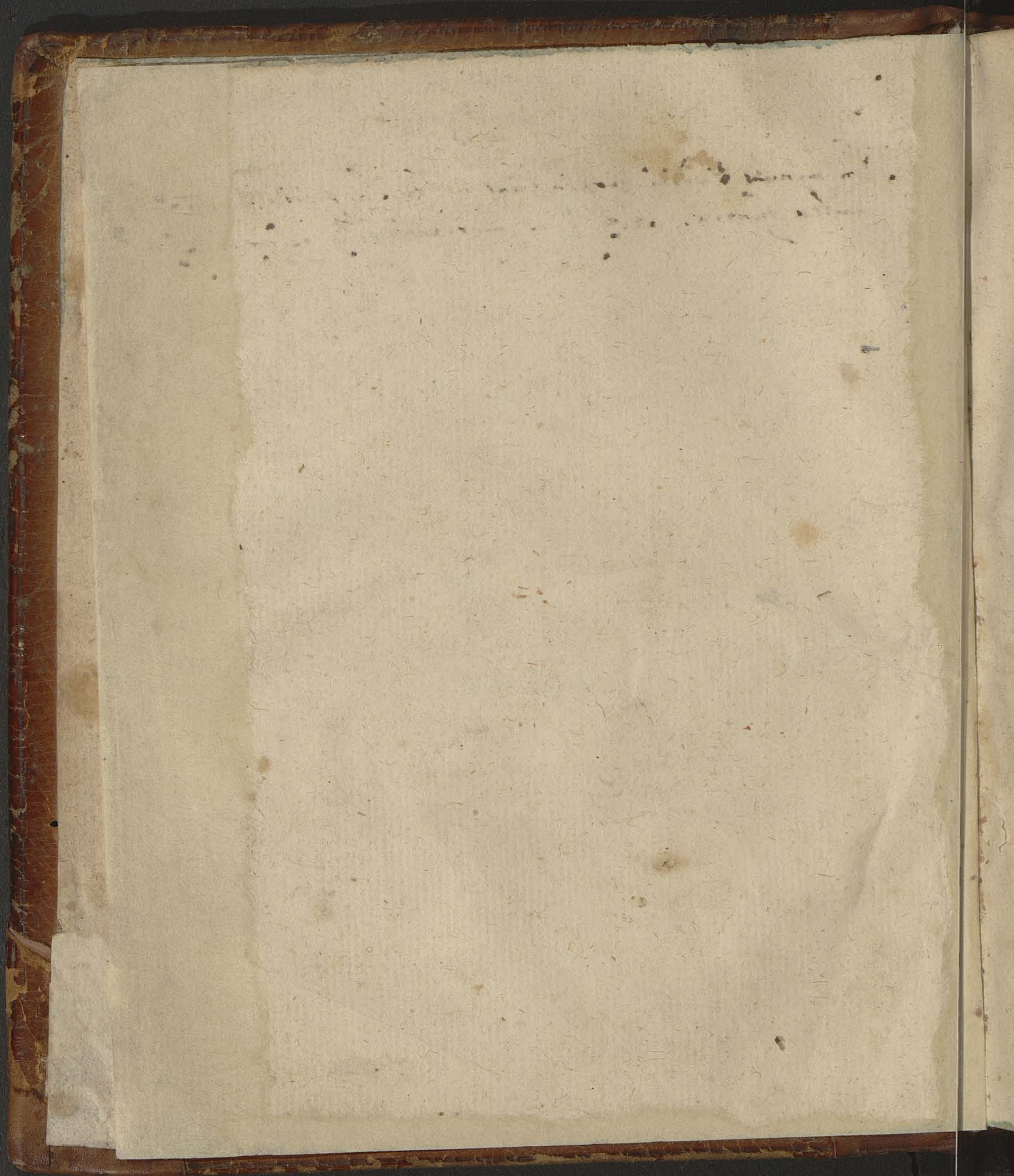

A C

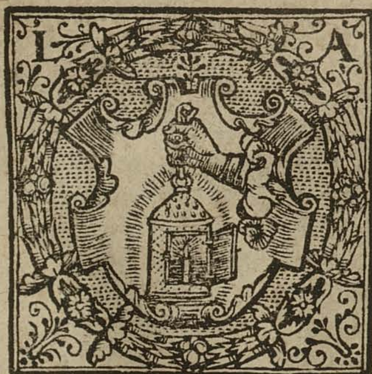
Qui legitis Flores, et humi nascentia fraga.

Non minus Judici turpia sunt multa Supplicia, quam Medico multa funera. Remissius imperanti melius paretur. Sen. L. 1 de Clem. 62

REYESTR

do Porzadku y do Artyku=
łow/ Práwá Máydeburſkiego
y Ceſárſkiego.

Roku Páńſkiego/
1567.

DO CZYTELNIKA

O tym Reyestrze/ potrzebne vpominánie.

KV temu Reyestrowi/ łáſkáwy Czytelniku/ dwie ſą rzeczy potrzebné wiedźieć. Jedná/ Iż ten Reyeſtr należy tylko ku tym Exemplarzóm/ które ſą Druku Krákowſkiego pierwſzégo y wtorégo/ ták Porządków iáko y Artykułów: gdźie niemáſz w liczbie kart żadnéy róznice/ oprócz Artykułów Práwá Máydeburſkiégo/ wtórégo wyrobienia/ które ſie ſtáło in Anno Domini 1560. gdźie ſą przydáné dwie kárcie o Rekóymiach/ y liczbá ná nich ieſt położoná/ fol. 22. 23. Aczkolwiek y té dwie kárcie włożoné też ſą do Exemplarzów pierwſzégo Druku/ ále bez położenia liczby. A ták ieſli máſz Artykuły pierwſzégo Druku/ á chceſz podług tego Reyeſtru rzecz potrzebną w nich łátwiéy náleźć: potrzebá ieſt ábyś ſobie ná kártach liczbe położył/ poczawſzy od tych dwu kart o Rekoymiach/ áż do końcá tychże Artykułów Práwá Máydeburſkiego/ ták/ iżby ná pierwſzéy kárcie o Rekoymiach ſtałá liczbá/ 22. ná drugiéy 23. Potym ná drugich porządkiem ſwoim/ 24. 25. 26. etcet. áż do oſtátniéy kárty/ ná któréy ma być liczbá/ 64. á nie 62. A to dla przyczynienia onych dwu kart potrzebnych/ o Rekoymiach.

Druga/ trzebá wiedźieć/ Ponieważ té Kśiążki troie/ nie iednégo czáſu ſą Drukowáné/ kożdé máią dokończoną ſwoie liczbe kart/ á poſpolicie ie noſzą ſpólem wwiązáné/ Porządek ná przodku/ potym Artykuły/ po Artykułoch Poſtępek Sądów ná gárdło: ták/ iákoby iedné Kśie-

 gi były

gi były. iákóż zá iedné słusznie mogą bydź poczytáné. Abowiém wszystki ku Mieyskim Sądóm iednáko należą: á poniewaz té troie Xiążek kożdé z nich / swoie liczbe kart zámkniona máią: vczyniłem też troie mieysce w tym Reyestrze / ná kráiu kart miedzy liniámi / w których mieyscách liczby są położoné. Piérwsze liczby w piérwszym mieyscu miedzy dwiemá liniámi pod słowem / Porz. położoné wiodą do Porządku Wtóré / pod słowem Arty. do Artykułów Práwá Máydeburskiégo. Trzecié pod słowem Césár. do Artykułów Praw Césárskich. A gdzie sie tráfi rzecz iáka / o którey sie we wszystkich troich Xiążkách zmiánká czyni: tám też we wszystkich trzech mieyscách liczby przeciw sobie są położoné / które one rzecz we wszystkich troich Xiążkách pokázuią. Ná ostátek / to przypomnieć nie wádzi / iż w niektórych Reyestrzéch / ácz sie to wiec náyduie / iże liczby nietylko kárte / ále y strone kárty / y wiérsz vkázuią / y rozmáité do tego znáki kłádą / które / to początek kárty / to śrzodek / to koniec pokázuią. Tu niechćiałem sie ták zbytnim vkázowániém báwić / częścią dla tego / by sie inné liczby potrzebné nie bárzo potrzebnémi nie miészáły: częścią / iż Czytelnikowi nie záwádzi / gdy szukáiąc iedney rzeczy / któraby sie ná iednym wiérszu / álbo ná dwu náydowáłá / przeczyta sobie z obu stron wszystke kárte / iż przy tym ex praecedentibus et sequentibus lepiéy rzecz póymie / y co drugiégo sie przy tym doczyta. Pracéy tedy moiéy / ieslić sie zda / łáskáwy Czytelniku vżyway / áż pan Bóg co wietszégo zdárzy. Z tym cie pánu Bogu poruczam.

Słowá práwne w rzeczy sobie podobne / tu dla tego położone: iż ieśliby kto z iednego słowá w Reyestrze / rzeczy sobie potrzebney nie nálazł / áby w drugim temu podobnym szukał.

VRząd / Sędzia / Pan / Burmistrz / Ráycá / Wóyt / Przysieżnik.

¶ Duchowny / Ksiądz / Káplan / Kleryk.

¶ Cittatio, Pozew / Pozwánie / Przypozwánie / Roku náznáczenie / Przyćiągnienie ku práwu.

¶ Termin, Rok / Czás / Dzień do práwá náznáczony.

¶ Actor, Instigator, Powód / Skárżący / Żáłuiący / Foldruiący / Powodna stroná.

¶ Reus, Citatus, Pozwány / Obwiniony / Obżáłowány / Odpór / Odpowiádáiący / Broniący sie. Respondent, Stroná pozwána / Odpowiedna / pars conuenta.

¶ Żáłowáć / Czynić práwem / Práwem postępowáć / Foldrowáć / Instigowáć.

¶ Procurator, Ferendarius, Mandatarius, Rzecznik / Sprawcá / Obrońcá.

¶ Plenipotencya / Prokurácya / Mandatum / Moc / Poruczeńſtwo / Vmocowánié.
¶ Legale impedimentum, Pomocna przyczyná / Przekazá ſtania ku práwu.
¶ Dilacia, Translacia, Odkład / Odwłoká / Przewłoká.
¶ Areſt, Sequeſtr, Zapowiédź / Szperunk / Hámowánié vrzedné / Jmowánié ſie rzeczy.
¶ Propoſitia, Skárgá / Żáłobá / Dobrowolné ziawienié / Luprunk / Główna żáłobá.
¶ Actia, Process, Controuerſia, Spór / Prza / Swary / Kłopoty / żáłobá z odpowiedźią / Poſtepek ſpráwy.
¶ Reformacię, Opráwy / Przeſtrzeżenia rzeczy potrzebnych w práwie.
¶ Exceptio, Wymówká / Odezwánié / Wyiećié z práwá / Wybićié / Obmowá / Przekazká.
¶ Wyznánié / Zeznánié / Dobrowolné powiedzenié
¶ Potomek / Dźiedźic / Syn / Potomſtwo / Dźiedźictwo.
¶ Jmienié / Dobrá / Kámienicá / Dóm / Folwárk / Budowánié / Poſſeſsia / Máietność nieruchoma / ſtoiaca.
¶ Spadek / Bliſkość / Puśćizná.
¶ Oyczyzná / Máćierzyzná / Dziádowizná / Bábizná / Stryiowizná.
¶ Bliſki / Krewny / Przyiaćiel / Powinowáty / Przyrodzony.

¶ Zapis/ Minutá/ List Vrzedny / Munimenta, Documenta, Probationes, Dowody.

¶ Chyrograph, List/ Kártá włásnéy ręki/ Pismo włásnéy ręki/ pod Pieczęcią włásną.

¶ Sposób/ Oblik/ Wymówienié Conditio, iáko mówią / pod tym sposobem / Oblikiem / condycyą/ etc.

¶ Creditor, Wierzyćiél/ Wierzący/ Pożyczáiący. Láćinnicy tym słowem Creditor, tego pospolićie názywáią/ kto wierzy pieniędzy/ ábo pożycza. A tego kto winien / zową Debitor. Polacy w tych názwiskách / rożnice nie chowáią / y dla tego tym iednym słowem / Dłużnik/ názywáią y tego kto winien / y tego komu winno : y mówią ták pospolićie o dłużniku zmárłym / ná ktorego sie máietność rzucą / Rzućili sie ná iego máietność dłużnicy. A onoby przystoyniey mówić : Rzućili sie Credytorowie/ álbo Wierzyćielowie. iedno iż Wierzyćiél / słowo Polakom nie bárzo zwyczáyné : przeto tego kto wierzy/ nie Wierzyćielem/ ále Dłużnikiem/ to iest/ tego komu dłużno/ miánuią. Creditor. Debitor. Wierzyćiél.

¶ Zóná/ niewiástá/ białagłowá/ mátká/ wdowá.

¶ Gerada, Parapherna, Vtensilia, Rzeczy ku vbiorowi á ochędostwu Niewieśćiému należące.

¶ Cibaria, Sniedné rzeczy / Potraw / Pokarm / Zywność domowa/ Stráwá.

Pan/

¶ Pan/ Sługá/ Myto/ Zapłátá.
¶ Obrážony/ Ránny/ ſtłuczony/ Zbity/ Zekrwáwiony.
¶ Zgodá/ Vgodá/ Pokóy/ Jednánié.
¶ Niemoc/ Chorobá/ Boleść.
¶ Lékarz/ Bárwiérz/ Chirurgik.
¶ Sromocenié/ Zelženié/ Háńbienié/ Láiánié.
¶ Kradzieſtwo/ Złodzieyſtwo.
¶ Złoczyńcá/ Zábiiácz/ Mężobóycá/ Gwałtownik/ Mordérz/ Więźień.
¶ Dekrét/ Sentencya/ Ortél/ Skazánié/ wyrok
¶ Appellácya / Mocya / Odezwánié / Ruſzenié Do wyžſzégo Sędziégo.
¶ Fánt/ Zakład/ Zaſtáwá/ Jſtotá.
¶ Gléyt/ Zelázny liſt/ Przywiléy/ Wolność/ Liſt wolny/ Obroná páńſka.
¶ Jśćiec/ Zaſtępcá/ Zachoycá.
¶ Beſtya/ Bydlę/ Zwiérzę.
¶ Podwoyſki/ Wožny/ Sługá vrzędny/ Opráwcá/ Ceklarz/ Præco, Miniſterialis.
¶ Kát/ Hécel/ Miſtrz/ Executor iuſtitiæ.
¶ Hæretyk/ Odſczépieniec/ Bluźniérz.
¶ Poſtuſzeńſtwo/ Kábat / Zákratą / Więzienié/ Grzymká/ Jzdebká/ Szátławá/ Sztok/ Ciemnicá/ Kaźń/ Kłodá/ Sadzáwká/ Byliná.

REyestr do Porządku y do Artykułow Práwá Máydeburskiego / y Cesárskiego.

☞ Pierwszé liczby w pierwszym mieyscu miedzy dwiemá liniomá / pod słowem Porz. położoné / vkázuią do Porządku. Wtóré / w drugim mieyscu / pod słowem Artyk. do Artykułów Práwá Máydeburskiégo. Trzecié / w trzecim mieyscu / pod słowem Césár. do Artykułow Práwá Césárskiégo.

stąpi álbo zás nie dziekuiąc przystąpi. Jesli dług iáki zá-
płácić zápiſzepod winą Wielkoſądową / á zapiſowi do-
ſyć nie vczyni. In ſummá: O ty wyſtepki Burgrábſka
winá własnie ma bydź bráná / w ktorych ſie nieuczciwość
álbo nieposłuſzeńſtwo przeciw Sądownému roſkazániu
pokázuie / ktoré Práwo názywa Tumulta indiſciplina-
ta. i. inſolentias inobedientiam. Spec: Sax: lib: j. ar-
tic: 59. Jure Municip: 16. in Textu et in Gloſa.
Inné wſzytki winy / ábo pytánia ná winy / nie ſą winy / á-
le plotki á łápáczki Prokuratorſkié: ktoré nietylko v Są-
du Burgrábſkiego / ále y v innych Sądow zwykli czynić
chcąc ſie Sądowi przypodobáć / álbo vbogiégo człowie-
ká z gniewu ku ſzkodzie przywiézdź: iáko to wiec pytáią /
Acz niepokupił / iż Roku niedowiódł? Acz niepokupił / iż
ná mie łupżunk wydawa / á nie ieſtem pozwány? Acz nie
pokupił / iż wſzedł do kołá nie ſpytawſzy? Iż ſie wierné-
go dotknął? iż ſie rosmiał? iż pyta czego nie ma pytáć?
iż Sołtyſá piérwéy pomienił / niż Burgrábie: y inné tym
podobné łápáczki / dla ktorych vbodzy ludzie ſpráwiedli-
wośći ſwoiéy dochodźić niesmieią. Jesli kto záluie
nie pozwawſzy / tedy pozwány nie ná wine pytáć ma / ále
wolnośći od Roku. A Sąd téż ták ma ſkazáć: Gdyż po-
wód nie dowiódł Roku / tedy pozwány ma bydź od Roku
wolny. Jesli pozwány przed odpowiedźią pyta / czego
nie ma pytáć / tedy Powód nie ná wine ma foldrowáć /
ále ono pytánié zbiiáć. A Sąd téż ták ma ſkazáć: Iż to
pytánié mieyſcá nie ma / ále winien pozwány dáléy po-
ſtepowáć / winien odpowiádáć / etc. Nie hnet win
ſkázowáć. To wſzytko ná roſtropnośći Ławnikow nale-
ży / ktorzy Ortéle wynáyduią / á Burgrábi ie powiádáią.
Ták wiele téż y ná Burgrábi y ná Sołtysie należy.
Jesli ſie Ortél ławnikow nieſłuſzny zda / vpomnieć ie / á
nieſłuſzność rozwiézdź / áby ſie w tym pilniéy rozmowili.
Bo wſzyſcy ſpołem Sąd Boży / á nie ſwoy ſpráwuią.

Burmistrz z iednym Rayca kiedy o gárdło przychodza.		L v ij	
Burmistrz / pátrz w słowie / Sedzia / Ráyce.			

C.

¶ Capitis diminutio / iest poniżenié człowieká / álbo odmienienié w iny stan. Vczeni w Prawie / piszą tákié poniżenié álbo odmienienié bydź troiákié : Nayświetszé / Srzednie / namnieyszé. Wedle troiéy ozdobnosci / ktora kozdy poczćiwy ná sobie niesie / iż iest Fámiliiey álbo rodu zacnégo / Przyiaciol znácznych: iż iest w tym Mieśćie / w tym Prawie / iż w téy wolnośći. To troie gdy kto vtráći / iż go od Miástá odkażą / wolnosć mu odéymą / Fámilia go od siebie wyłączy / álbo go z ziemie wywołáią : tákiégo názywáią bydź in maxima capitis diminutione: iuż táki iest iákoby vmárły / máietnosć iego biorą / przećiw iemu żaden czynić nie może / áni on przećiw żadnému dłużnikowi. Wyiąwszy ieśliby mu kto co na żywnosć oddał / o to mu Práwo czynić dozwala / moc nád dziećmi vtraca / Spadku nie bierze.

A ieśli kogo ná czás od Miástá odkażą / przy wolnośći go przedsie záchowáią : tu názywáią mediam capitis diminutionem / ktora przy sobie máło nie tákiégo skutku przynośi / iáko y Maxima capitis diminutio. A kiedy kto Miástá / Wolnośći / nie vtráći / iedno tylko nieiáką odmiánę z poniżeniém / álbo

Crimi-

Reyeſtr do	Porz.	Arty.	Céſár
Criminales actiones Appellácyiéy nie máią. A kiedy máią.	C iij.		
Crimen laeſae maieſtátis co ieſt. ¶ Wyſtempné przeciw Królowi / álbo Rzeczypoſpolitéy / Práwo ná gárdle karze. Wßákże rozmáitą śmiercią wedle rozmáitych wyſtempków / y rozmáitych Státutów: niekiedy mieczem / niekiedy ogniem / niekiedy ćwiértowániem. Ale ieſliby ſie kto ſpiknął / zbuntował / ná oſobe Królewſką / ták iżby ztąd śmierć przyßłá / táki dla wielkości wyſtempku / oſobliwym iákim ſpoſobem / okróm vſtaw opiſánych / ſrożéy ma bydź karány. A którzyby ſie ſpiknęli przeciw zdrowiu / ſławie / álbo pożytkóm Królewſkim / obiáwiáiąc nieprzyiacielowi Páná ſwégo táiemnice / wolą ſtáránié / obrony / niemożności / poſtánowienia / ſpráwy: tácy ćwiértowániem bywáią karáni / y zábrániem Jmienia ná Królá. Tákże y ći máią bydź karáni / którzyby co tákiégo przeciw Senatom / Rádzie Królewſkiéy poczynáli. Quoniam Conſules / Senatores / Conſiliarij / ſunt parz corporis Principis. A nie tylko ći bywáią karáni / którzyby ták przeciw Máieſtatowi Królewſkiému wyſtepowáli / ále y ći którzyby tego rádą / álbo iáką ſpráwą dopomagáli: y owßem dzieći po tákich rodzicoch ſpadku nie biorą / wßytkie ich máietność ná Królá zábiéráią / tylko ich przy gárdle zoſtáwuią / ieſliby o onym ſpiknieniu nic nie wiedzieli: bo ieſliby wiedzieli / á tego nie obiá-	C xxv		

dobro-

Státut Koronny vczy / Káźimiérz in Viśli. 1368. Gdyż wedle pospolitégo Práwá / kożdy winowáyce swoiego winien szukáć w Práwie iego.

Dźiedźic

ktorémi cudzą dobrą ſławę ſzárpáią. Tákich Práwo ká⸗że ná gárdle karáć / y tych ktorzyby tákie liſty nálazſzy długo chowáli / nie zdrapáli / álbo nie ſpalili / ále ná iá⸗wnosć przeciw komu wydawáli. Abowiém / ktoryby tá⸗kié piſánié ná iáwnosć nálazſzy wydawał / ieſt w tym podeyzrzány / iákoby to piſánié ſam złożył / álbo złożyć kazał / á vkázował ſie iákoby ie nálazł. W tym wſzyſt⸗kim táki bywa podezrzány / ieſliby ſie nie wywiódł świá⸗dkámi ktorzyby przyſiegli iż on przy ich obliczności táki hániebny liſt nálazł / y przed nimi vkazał.
¶ Tákie liſty ktoby ſkládał / álbo piſáć roſkazał / álbo ie rozſławiał / o rzeczách głownych á prawdziwych / chcąc ich dowieźdź / táki nie będzie karánia winien. By ten iedno dowód v Sądu vczynił: ábowiém krom Sądu / nie godzi ſie nikogo oſłáwieniem / áni winowániem / ná dobréy powieści nárużáć. A ieſliby ná tákim liście nic tákiégo nie było głównégo / co zową Criminale / tedy ten co piſał / álbo piſáć roſkázował / álbo rozſławiał / (nam talis aut eſt ſcriptor / aut dictator / aut euulga⸗tor) ma bydź karan nágrodzeniem tákiéy ſummy / ileby ten oſławiony przyſiągł / áby ták ná dobréy ſławie miał bydź vſczérbion potym náprawieniem dobréy ſławy tym ſpoſobem / iż co pierwéy dobrą ſławę tego obráźił / po⸗niżył / áby zás chwałą / zálecániem náprawił / y wywyſ⸗ſzył przez piſánié przeciwné / z oświádczeniem ſwoiégo zmyslonégo kłamſtwá / y z opowiádániem / iż tégo nie⸗winnie obráźił.
¶ Tu około tákich hániebnych liſtów / nikt ſie tym nie⸗wymówi / y owſzem żadnéy różnosci niémáſz / choć ſam nápiſał / á nápiſawſzy / ſwą wolą / álbo z roſkazánia czy⸗iego wydał / álbo z rády álbo naprawy drugiégo / choć prawdziwémi / choć zmyslonémi imiony / by tylko znáć iż przez té zmysloné imioná oſobá obráżona byłá. Téż nie będzie wymówká / chocby ſie powiedział tego znáć / álbo nie znáć / ktorégo obráźił. Ale ten ktoryby táki há⸗niebny

G.

☞ Gáienié Sądu Komiſárſkiégo Sześći Miaſt.

Gdy Komiſarze Sześći Miaſt záśiedą mieyſce ſwoie ná Zamku Krákowſkim / y przy nich Podſtárośći Krákowſki / mieyſce Stároſty trzymáiący. Naprzód Burgrábiá ták záczynie rzecz / mówiąc do Sączánów.

Gdyż dzień dziśieyſzy náznáczony ieſt Sądowi Komiſárſkiému ſześći Miaſt / vprzywileiowánému / pytam was Pánowie Sączánie / czáſli iuż ieſt ten ſąd Komiſárſki ſześći Miaſt vprzywileiowány /

wány zágáić wedle Práwá y Przywileiów ? Odpowié stárszy z Sączánów: Pánie Burgrábiá/pánowie Komissarze sześći miast / gdyż ná dźisieyszy dźień Sąd ten Komissárski sześći Miast vprzywileiowány przypadł / tedyć iuż czás iest ten Sąd zágáić. Potym Burgrábiá do Káźimiérzánów rzecze: Pánowie Káźimiérzanie / gdyż mi czás nákazány iest z Práwá zágáić Sąd Komissárski sześći Miast vprzywileiowány / Pytam was/ mamli temu Sądowi pokóy przykázáć ? Odpowié stárszy z Káźimiérzánów: Pánie Burgrábiá / Pánowie Komissarze sześći Miast gdyż czás iest zágáienia sądu Komissárskié go sześći miast / tedy téż ma bydź temu Sądowi przykazan pokóy wedle práwá / y Przywileiów pánów Komissarzów sześći miast. Zátym Burgrábiá ták Sąd będźie gáił. Gdyż mi z Práwá nákazano Sąd Komissárski sześći miast gáić / y pokóy temu Sądowi przykázáć / tedy ia ten Sąd gáie / y pokóy przykázuie / Naprzod mocą páná Bogá wszechmogącégo / Królá Jego M. nászégo naiáśnieyszégo Páná mocą / Páná Stárosty mocą / Páná Podstárosciégo namiestniká iego mocą / moią Burgrábską mocą / Pánów Komissarzów sześći Miast mocą: ták / iż kożdé^v^ będźie wolno przystępić / odstępić w spráwách swoich / záchowuiąc sie wedle práwá y Przywileiów Pánów Komissárzów sześći miast. Ten pokóy ktoby náruszył / álbo sie temu Sądowi sprzećiwił: ieśli słowy / ná pieniądzach ma bydź karan: ieśli ręką / czego Boże vchoway tedy iáko pan Bóg / y práwo / y przywileie pánów Komissarzów sześći miast opiéwáią. Ták Sąd zágáiwszy / rzecze do Bochniánów: Pánowie Bochniánie/pytam was/ ieślim dobrze/ y wedle Práwá/ ten Sąd Komissárski sześći miast vprzywileiowány zágáił / y pokóy przykazał ? Odpowié stárszy Bochniánin: Pánie Burgrábiá / Pánowie Komissarze sześći Miast / dobrze Sąd iest zágáiony / y pokóy wedle Práwá przykazány.

¶ Po zágáieniu Sądu / Pisarz Mieyski będźie czytał

	Porz.	Arty.	Césár
Przywiléy iáwnie ktory iest Komisarzóm ßeści Miast od Krolá Káźimierzá świetéy pámieci dány / iáko sie kożdy ná tym Sądzie spráwowáć ma. A to osobliwie / iż od ich sentencyiéy niegodzi sie áppellowáć / áni namniéy sprzeciwiáć: tylko opowiedziawßy sie / z pokorą gotowéy sentencyiéy słucháć / y bez wßelkiego sprzećiwienia ią zá dobre przyiąć / pod vtrácenim gárdłá / y státku / sub priuatione rerum et personarum. ¶ Potym Woźny z roskazánia Burgrábie y Podstárościego / obwoła w Zamku / iż Sąd Pánów Komisarzów ßeści Miast iest zágáiony / ktory ná dzisiéyßy czás ku skończeniu Appellácyiéy przypadł / ktoby miał co spráwowáć áby spráwował.			
Gáienie / pátrz też o tym w słowie / Sądowa bespieczność.			
Gerade kto bierze / y niesłußné Práwo o Geradźie.	Cxviij	iiij.	
Geradá co iest y co do Gerady należy.		támże.	
Gerade dźiewká nieodpráwiona tylko bierze / wypráwiona nie bierze.		v.	
Gerade zástáwioną kto winien wykupić.		támże	
Gerady od bliskiéy Testámentem nie może oddálić.		v. xxx. vi.	
Gerade winien mąż opátrzyć / y obroná gdzieby nie opátrzył.		v.	
Gerade brát żak ábo Acolith z siostrą równo bierze.		vi.	
Gerady nie zową Geradą áż po zmárłéy białéy głowie.		támże.	

Gera-

Gerádá / pátrz ku temu ßérzéy / w Reyestrze ná Tytuły.

¶ Gleyty / listy / iákié máią bydź dawáné. — Césár. xxvij.

Gleyty / listy / álbo Przywileie kiedy nie máią bydź chowáné y owßem odrzucone / nápisano Spec : Sax : lib : 1. Arty : 49. in Glosa. Miedzy innémi przypadkámi / té są osobliwé. Jesliby kto sobie v páná Przywiléy wypráwił / ktoremby sie chciał wyzwolić od Práwá mieyskiégo pod ktorym iest / táki nic nie waży. Jesliby kto sobie list vprosił / ktorymby sie chciał wyzwolić od záczetéy przećiw sobie spráwy przed Sądem / á piérwéy sie spráwá záczetá niż sobie ziednał / táki nic nie waży. Jesliby kto Przywileiu swoiégo / álbo wolności sobie dánéy odstąpił słowem álbo vczynkiem iáwnie álbo potáiemnie / nic nie waży. Jesliby ná ktorym mieyscu w słowie był nákáżony / álbo zfálßowány / ták / iżby dla onégo nákáżenia rzecz sie mieniłá álbo wáryowáłá. Jesliby téż Pieczeć zfálßowána byłá.

Jesliby sie Przywiléy śćiągał ná piérwßy / á piérwßégo nie było / tedy ten poslednieyßy nic nie waży. Jesliby do pewnégo náznáczonégo czásu dány / á czás przeminął. Jesli téż iest dány ku obliżeniu Práwá czyiégo / y w innych przypadkoch tám opisánych / listy nie wáżą. O tym téż iest nieco inter Articulos fol : Liij. — Arty. Liij.

☞ Tu trzebá wiedźiéć gdyby kto miał list wolności á był od kogo przywie-

brá iákié w zakład były dáné. Ale właśnie mówiąc o zakłádźie/który teraz kto dáie/á który potym ma dáć/gdźieby dosyć nie vczynił / musi miedzy témi słowy rozność bydź wyssźéy miánowána / z strony dóbr róznych ruchomych y nieruchomych.
¶ Hypoteca dwoiáka iest/ to iest Imienié wzakład komu obowiązáné dwoiákié iest/ Láćinnicy mówią/Tacita hypoteca / Expressa hypoteca. Tacita názywáią chocby kto słownie vmową/ zapisem Imienia komu nie obowiązał przedsie sie obowiązánym bydź rozumié ex dispositione legum / zá postánowieniem práwnym/ ták iákoby było słowy álbo zapisem obowiązáné / iáko są / dobrá opiekunów śierotom o złé spráwowánié opieki / o vtrácenié státku śierot / o zámieszkánié ich pożytków : tákże y tych dobrá którzy są ná mieyscu opiekunów / których zową Prokuratores/ y rzedźićielów/opátrzyćielów/sprawców Imienia śierot dorosłych / które Rzedźićiele/ zową Curatores. Nád to dobrá oycowskié/są téż obowiąskiem o dobrá máćierzyńskié / ieśliby ie oyciec trzymáiąc vtrácił / szkode vczynił. Tákże dobrá Máćierzyńskié o dobrá oyczysté / któréby mátká trzymáiąc vtráćiłá / álbo szkode w nich vczyniłá. Dobrá meżowé / żenie w długu wiáná. Dobrá żeniné / meżowi w długu poságu. Dobrá dłużnikowé w długu Królewskim/ álbo Rzeczypospolitéy. Dobrá tych którzy rządzą Kośćioły/ o szkode kośćielną. Dobrá złodźieyskié / o przywrócenié rzeczy krádźionych. Dobrá pospolićie kożdégo wystepnégo są téż obowiąskiem temu komu szkode vczynił Dobrá komorniczé gospodárzowi w Czynszu / y w nákáżeniu domu. Dobrá Testámentniká/w tym co komu oddał. Rzeczy kupioné zá pieniądze śieroty / oném śierotom są w obowiąsku.
Rzeczy kupioné zá pieniądze człowieká woiennégo / o przywrócenié pieniedzy / y inné dobra w Práwie opisáné/rozumieią sie bydź w obowiąsku w zakłádźie / chocby nie były miánowáné/ ábo podáné w zakład słowy / zapisem. Ty

sem. Ty názywáią bydź in tacita hypoteca / y kożdy z przerzeczonych może ná nich dochodźić swoiégo / nie ináczey iákoby też były słowy / zapisem w zakład podáné. Nazową też to vczeni w Práwie Tacitum Iuris / quod non est expressum verbis: nie ináczéy / kiedybym komu pożyczył pułkuská winá / choć tego nie wymawiam słowy / áby mi zás ták dobrze oddáné było / wszákże sie to ták rozumié / nie ináczéy iákoby słowy wymówił: Quoniam tacitum Iuris / tacitum intellectum / idem significat / ac si esset verbis expressum. De tacita hypoteca / wiele pisáli vczeni w Práwie / co gdyby miał wypisowáć / musiałyby bydź ná to osobné Xiążki: tu sie tylko miánowáły té dobrá / ktoré sie komu rozumieią bydź w zakłádźie choć nie są miánowáné / áni zápisáné w zakłádźie.

¶ Hypoteca expressa / názywáią dobrá miánowicie / komu słowy álbo zapisem w zakłádźie iásnie podáné vkazáné.

I.

	Porz.	Arty.	Césár
Iármárk / ná iármárkoch o co winien obcy odpowiádáć.		Li.	
Iednáckié skazánié kiedy nie ważné.	Ciij.	XXi.	
Iednánié ma te moc / iáko rzecz osądzona.		XXi.	
Iednácki dowód / iest iáko y Sądowy.	Ciij.	támże.	
Iednánié pod zakładem ma bydź / Dowód iednánia.		támże.	
¶ Iednacz tákże Sędzia / ná ktoregoby sie			

ſie dowiedziano / iż dla oſądzenia álbo iednánia pieniądze wźiął / ná gárdle ma bydź karan. Nápiſano Spec: Sax: lib: 1. Artic: 60. in gloſa: Iudicem Arbitrumue Iure datum / qui ob rem dicendam accepiſſe pecuniam conuictus eſt / capite punito. Jeſt to bowiém ſkáźá ku ſpráwiedliwośći wielka / dawánié y bránié dárów. Przeto ná Sedźie y ná Jednacze tákié Práwo vczyniono: tákże y ná tych / którzy dla ſpráwiedliwośći vpominki dáią / którzyby w tym byli podeyźrzáni / ieſt práwo támże nápiſano tákié: Iż ſkoro do Sądu przyydą / máią przyśiądź / iż Sedźiému / y żadnému którzyby ich ſpráwę chćieli opákowáć / nic nie dáli / áni chcą dáć.

¶ Jednacze / świádectwem ſwoim pod przyśięgą vczynionym / mogą ſpornégo pokonáć / ták iákoby ſie przed Sądem rzecz toczyłá. Spe: Sa: lib: ij. Art: 11. in gloſa.

¶ Jednaczów ieſliby wiele obránych było / á ieden z nich vmárł / iuż ono obránie gínie. Spec: Sax: lib: j. Artic: 55. in gloſa. Et Spec: Sax: lib: ij. Artic: 11.

¶ Jednaczmi nie mogą bydź / ſlugá / lat niemáiący / głuchy / niemy / ßalony / popedliwy / żaden w ſwéy własnéy krzywdźie / niewiáſtá / wyiąwßyby byłá zacna Páni / mądra / ſpráwna roſtropna.

¶ Jednánié nic nie waży / ieſli ſie iedna śierotá bez Opiekuná: ieſli pod zakłádem nie bedźie vczynioné: ieſliby ſie Jednacze nie zgadzáli.

¶ Jednacze dwá na co ſie zgadzáią / trzeći muśi zezwolić. Spec: Sax: lib: ij Articulo 11.

¶ Tu ich więc wiele pytáią/ ktorzy sie do Imienia czyie-go bliskością ciągną/ ktore przez Przodká ich iest oddá-loné/ y mowią ták: niemogł tego oddalić. A drugi ktory Imienié trzyma/ mowi: mogł oddalić/ wolno mu to było przedáć/ iam to záplácił/ w posseßiiéy iestem/ iego to własność byłá/ z pokoiem tego vżywał/ etc. Nád tę wątpliwość vczy Glosa Specu: Sax: Lib: j. Artic: 52. ná końcu témi słowy: Imienié iest dwoiákié: Nierucho-mé y Ruchomé. Nieruchomé/ iáko są role/ gáie/ łąki/ domy/ folwárki/ kámienice/ dwoiáko nam przychodzą: Naprzod/ ábośmy go zá nászé pieniądze/ nászą pracą ná-byli/ kupili/ álbo nam Sądownie dárowano/ Albośmy go nábyli z mieysc pustych/ z kopániny/ ktore przed tym niczyie nie było: Ktore Łácinnicy zową/ proprium per nos bene acquisitum: Tákié Imienié nábyté może dáć y oddalić bez przyzwolenia dźiedźiców/ w dobrym zdro-wiu. Wtore/ przychodźi nam Imienié nieruchomé spadkiem po czyiéy śmierci/ iáko gdy ia Imienié kupię/ y wzdádzą mi ie/ potym po moiéy śmierci/ ná moie dźie-ci spádnie/ á po moich dźieciách/ ná inné dźieci: to zową proprium hereditarium/ hereditas ex morte aduoluta/ admortua/ Dźiedźictwo przypádłé álbo przyumárłé/ tá-kié nie może bydź przedáné y oddaloné/ krom przyzwole-nia dźiedźicow. Wszákże z pewnych przyczyn/ y to może oddalić od włásnych potomkow/ iáko nápisano iest in-ter Articulos Iuris Maydeburgen. fol. x. A gdźie práwo mowi/ iż niemoże oddálić bez przyzwolenia dźie-dźicow/ Tám dźiedźice rozumié włásné swoie/ to iest/ dźieci/ Wnęki. A ztąd sie pokázuie wedle wykłádu nie-ktorych/ iż bez przyzwolenia bráciéy może to vczynić. Wszákże ná wielu mieyscách/ nie spráwuią sie wedle te-go Práwá/ ále wedle zwyczáiu/ gdźie wolno Spadki y przypádłé Dobrá przedáwáć bez przyzwolenia Dźiedźi-cow/ z téy przyczyny/ iżby to wielka niewola byłá/ komu co z przyrodzonégo Práwá przypádło/ áby to niemiał zá

potrzebą

	Porz.	Arty.	Césár.
potrzebą swoią oddálić álbo przedáć / et quod tális non esset ex successione illorum bonorum haeres / sed tantum dominus vsufructuarius : y nie byłby táki práwym dziedzicem Jmienia przypádłego / tylko pánem do żywotá vżywáiącym. Przeto też zá tey niesłusznośći vważeniem / ten Artykuł Práwá Spec : Sax : lib : 1. Arti : 52. (Gdźie nie każe oddálić Jmienia krom przyzwolenia Dziedziców) iest skázony in Concilio Basilien. vide inter Articulos reprobatos / Articulum octauum / et Specu : Sax : lib: 1. Artic: 52. iáśnie in margine ná przodku położono / Articulus reprobatus.			
¶ Ruchome rzeczy własną pracą nábyté / iáko są pieniądze / y inne / te mogą być oddalone krom przyzwolenia dziedziców : może ie dáć komu chce zá czásu dobrego zdrowia / bez żadnego sprzećiwienia. Jure Munic : Artic : 61. in textu Spec : Sax : lib : 1. Artic : 52.			
Jmienie ruchome może Testámentem oddać / krom dziedziców.		xij.	
Jmienie kupne nie wypłácone gdyby zgorzáło / winienli kupiec dopłáćić.		tamże.	
Jmienia iáko sie bliskośćią może domágáć.		támże.	
Jmienie stoiące / leżące / ruchome / co iest.		xij. xiij	
Jmienie zastáwne dawnośći nie ma.		xiij.	
Jmienie / pátrz w słowie / Dziedźictwo / Dawność / y miedzy Tytuły w Reyestrze / Jmienie / Dziedźictwo.			

Látá

Reyeſtr do

L.

Legale

Liſty

Práwo Boże tegóż vczy dostáteczniéy/ Deutero: 19. Aby ten któryby bliźniégo swego z nieobaczenia zábił / z ktorymby żadnéy nieprzyiáźni przed tym nie miał: iáko / gdyby kto z kim szedł do lásá drew rąbáć / á rąbiąc drzewo / spádłá siekierá z toporzyská / y ránilá bliźniégo iego / ták / iżby vmárł : táki áby vćiekł ná mieysce bespieczné ku temu náznáczoné

náznáczoné / á tám záchowáł zdrowié / y zoſtáł żyw. Ale ieſliby kto żywiąc z kim w nieprzyiáźni / záſtąpiwßy mu ná drodze / ſtrzégł nań / á ránił ij śmiertelnie / ták iżby vmárł: á potymby vćiekł ná mieyſce ktemu ſpráwioné: tedy ſtárßy miáſtá onego poſłą á wezmą go otámtąd / y podádzą go w rece powinowátemu zábitégo áby vmárł. O tym ßerzéy czytay ná mieyſcu námienionym / y Numeri 35. Joſue 20. Gdźie tám tylko tym mężoboycom opiſána ieſt beſpieczność ku záchowániu zdrowia / ktorzyby z przygody zábili / á z onym zábitym nieprzyiáźni żadnéy przed tym nie mieli. Qui percuſſerit proximum ſuum per imprudentiam / nec odio proſecutus eſt eum antea. Przyłożono trzećią przyczyne / Exodi 21. Ktoby nie czyhał ná kogo / á dał go Bóg w rece iego / tedy y ten ná mieyſce beſpieczeńſtwá bedźie ſie mógł ſchronić. Ale ieſliby kto vmyślnie á zdrádliwie czyhał ná cudzé zdrowié / á zámordowáł go / ten y od Ołtarzá mégo bedźie wźięt ná śmierć. — Céſár: viij.

Mężobóyce znáki pewné. — Porz.: 136.137.

Mężoboyſtwá oſoby wolné.

Mężoboyſtwá nie kożdy winien choć zábiie. — Arty.: xxiiij. xxv.

Miſtrzá ßkolnégo vrząd. — Porz.: xvij.

Myto áby ſłudze zapłácono było. Aby też ſługá ku dowodowi był bliſßy / dwie ſą rzeczy potrzebné. Viednánié zápłáty / á doſłużenié do czáſu zmówione-

Naczynié

Odpo-

Omyl-

Oſą-

Pismo własnéy ręki iest dwoiákié / iedno Cyrográphowe / á drugié Reyestrowé. Pismo własnéy ręki Cyrográphowé / kiedy kto pokázuie przed Vrzędem przeciw temu który pisał / á ten który

piſał / przyznawa ono piſmo ſwoie / tá⸗kié piſmo ieſt ważné / y około tákiégo / niemáß żadnégo ſporu. A ieſli kto nie⸗przyznawa reki ſwoiéy : tám ieſli ná tá⸗kim piſmie ieſt podpiſánié obudwu ſtron y świádków / ktorzy ono piſmo / y ſwoiégo podpiſánia y ſtrony zezna⸗wáią / ważné ieſt. A ieſliby było tylko ſámych Swiádków podpiſánie / tám gdy reke przącégo zeznawáią / á ktemu piſmo przez porownánié liter z drugié⸗go piſmá podobnégo pokázuią / też o⸗no piſmo ku dowodowi ważné ieſt / y przéć ſie go ſtroná nie może. Ale ieſli tylko zgołá ſámi Swiádkowie zezna⸗wáią bydź czyie reke / álbo ſámo tylko przyrownánié z drugich liter podo⸗bnégo piſmá / czynią / tám nie ták zu⸗pełny ieſt dowód / przećiw ſtronie prză⸗céy ſie reki ſwéy. Wßákże mogą bydź tácy świádkowie / oſoby vczćiwé / ktorzy nigdy żadnéy nágány nie mieli / áni mieć mogą : Może też bydź tákié znáczné z drugiégo Piſmá liter porownánié / iż tylko z ſáméy iednéy rzeczy / to ieſt ál⸗bo Swiádków zeznánia / álbo liter po⸗rownánia / może bydź ſłuſzny dowod przećiw ſtronie prząćéy ſie reki ſwéy / ál⸗bo przećiw ktorym dźiećióm nieprzyzna⸗wáiącym reki przodká ſwoiégo / po któ⸗rym ſpadek biorą.

☞ Práwo Céſárſkié vczy / Ieſliby kto komu wielkiéy ſumny wierzył / á chćiał bydź w tym beſpieczen / nie ma inákßé⸗go Cyrográffu od Dłużniká przyimo⸗wáć /

wáć / iedno ážby śie trzéy świádkowie dobrey sławy podpisali. Tákże y dłużnik / iesliby chciał bydź bespieczen / iż dług oddał / táki też od Creditorá Cyrograff / z podpisániém trzech świádków / przyymowáć ma C. Si certum petatur / L. 17. § Super Cyrographaryis.

¶ Pismá zás Reyestrowégo / vczeni w Prawie tákie náuki podawáią: Jesli śie w Reyestrze co náyduie / coby było przećiw temu który pisał: tákie pismo ma mieysce / y iest zupełnym dowodem. A iesli iest ku pożytkowi tego który pisał / tám nic czyni dowodu / y pospolicie to záchowuią / iż pozwány kiedy nań czego Reyestrem dowodzą / bliższy śie przećiw Reyestrowi odwiédź / niżby go kto Reyestrem pismá swoiégo / miał pokonáć. Wßákże niekiedy tákie pismo pomaga nieiáko zá tym który pisał / álbo zá dźiedźicem iego / w tym przypadku / iesli śie tám zámyka liczbá zmárłégo / który był człowiékiem dobréy sławy.

¶ Státut Koronny Sigismundi in Anno 1540. ták vczy: Kiedy Szláchćic Kupcowi dłużen / á kupiec dług ma nápisány w swoim Reyestrze / przysięgę otrzymawa przy swym Reyestrze przećiw Szláchćicowi. Wßákże pod tym sposobem / iesli długu swégo od Szláchćicá w czáśie trzech lat ßuka. Abowiém gdźieby trzy látá minęły / iuż tákowégo długu (obstante triennali pręscriptione) dla téy trzyletnéy dawnośći /

Pozwá-

Práwo

przysiegá

o Rá-

znośné meki / ná gárdło / áby onégo státku iego dostał / co bydź nie ma. Przeto im tego Práwá Swietckié bronią / y Duchowné nie dopuszczáią im przywłaszczáć sobie tych rzeczy / ále każą wrócić tym czyie są. A to dla wybáwienia duße złoczyńcowéy / álbo dla tego / áby z lepßym Sumnieniem schodźił z tego świátá / gdy widźi / iż sie temu kogo vßkodźił / nagrodá sstáłá.

S.

Tu tym opisániem czásu / dáie znáć / áby Sądy z wielką pilnością spráwowáné były / áby sobie Sędziowie ná nich nie tesknili. Máią tu powinowáctwo siedzenia / ab ortu Solis ad meridiem / et non vltra. Druga / áby trzeźwo sądzono / iáko to ná innym mieyscu iásnie opisano / Speculo Sa: lib: iij. Arti: 69. Judices ieiuni et sedentes / debent sententias inuenire. A to dla tego / áby ich piiáństwo ku niespráwiedliwości nie przywiodło. Bo piiáństwo częstokroć iest początkiem y pobudzeniem ku wßystkiému złemu. Ná Miásteczkách y we Wsiách nie ták sie spráwuią / ále skoro zásiedą / naprzód od Gorzałki grunt záłożą / y każą iey sobie nosić iáko ná rząd. Po obiedźie zás Brzeczką dobrze

zwłaszczá

zwłaſczá Polakom mówią / Kto teraz milczy / áby wiecznie milczał. A ná Miáſteczkách y ná wsiách / ácz po Polſku / ále zás pomáłu ſchyliwſzy ſie / ták iż tego żaden nie słyſzy / iedno oni sámi co ſobie ſchyliwſzy ſie ieden ku drugiému ſzepcą. Niewiém co tego Niemieckiégo gáienia / álbo wzdawánia / álbo ſzeptánia zá pożytek. Piſáło ſie przeciw temu piérwéy / á nie ták ſie wiele piſáło / iáko zá onym piſániem wiele z Przełożonych częſto témi słowy mówili: Muſzą po Polſku gáić / muſzą / muſzą: trzebá tego / ſłuſzna to rzecz y potrzebna. Tákże y Jmienie wzdáwáć muſzą po Polſku. A przedsie do tego czáſu téy mowy ſkutku niemáſz żadnégo. Dziwna rzecz/ iż co ieſt v Sądu napotrzebnieyſzégo / iáko beſpieczność / vczciwość / przeſtrzeżenie ſzkody / to nierozumnym ięzykiém roſkázowáć.

Słuſznieby wedle tego roſkázowánia ſámi Niemcy o przeſtąpienie mieli bydź karáni / y ſámi o Jmienie wzdáné wiecznie milczeć: gdyż to do ſámych Niemców mówią. Polacy nie mieliby bydź karáni: bo kiedy gáiono / iáko gáiono / nie rozumieli. Tákże o Jmienie / ieſliby którégo Poláká było wzdáné / choć dawność przeſzłá / mógłby mówić o nié / Bo tego nie rozumieli kiedy po Niemiecku ták mówiono / Kto teraz milczy / áby wiecznie milczał. Bo komu nie rozumnym ięzykiem co roſkázuią / nie winien tego czynić co mu roſkázu-

ią / y słuszną záwżdy niepostuszeństwá wymówkę máią / iż nie rozumiał.

¶ Tu też nie wádzi przypomnieć ná té / ktorzy náprzećiw gáieniu Mieyskich Sądów mówią : Niémász nic z drógi / iż záwżdy niż sądźić záczną / przykázuią / áby kożdy miał Sąd w vczćiwośći / áby był pokóy záchowan / y niwczym mienáruszón : áni ręką / áni słowy : ktoby sie tego ważył / áby był karány. Toż w ziemskich Sądźiech Koronnémi Státuty dobrze obwárowano / áby ná Sądźiech rozruchy / zgiełki / wołánia niebywáły / áby tám zbroyną ręką nie chodzono / áby záchowano pokóy y vczćiwość. Nadobné o tym Státutá są pisáné / De Securitate Iudiciorum. A osobliwy Sigismun: Crac: 1507. ktory iest w té słowá : STAtuimus & decreuimus, Si quis in armis vel cum armis insidias, seditionem, violentiam præseferentibus ad Conuentus aut Iudicia venerit, tanquam pacis communis violator, pœna capitis puniatur. quam si forte fuga euaderet, bona eius confiscentur. Et hoc STatutum ad personas cuiuslibet status & conditionis & præeminentię extendimus. &c. A ná koniec / Ktoby sie iedno v Sądu ná stole położył / trzy grzywny przepada : ktore winien położyć nie odchodząc od Sądu / pod winą czterna. grzywien. Toć w Niemieckim Prawie obwárowano Qui armatus ad Iudicium venit, mulctam præstabit, & Actor querulari non tenetur, nec Iudex iustum audire debet. Quòd si incipit guerram, vt pacis violator iudicatur. Spe: Sax: lib: ij. Artic: 67. Co sie w Gáieniu

inge-

Sedzia

Sługá

Stróż

Winá

Zacné

Zyd

¶ Práwo Boże vczy / Jeſliby był Wół / ktoryby przed tym bódł / á przeſtrzeżonoby páná iego / y nie miałby go pod ſtrażą / A onby zábił człowieká : tedy y wół ma bydź vkámionowan / y Pan iego ſträcon. A ieſliby mu nagrodę ſkazano / tedy táki ma okupić zdrowié ſwoie / iáko mu ſkażą. Exodi 21.

Reyeſtru do Porz. Arty. Céſár. Koniec.

Przyczynek do tego Reyestru / Zapisow potrzebnych.

W Rozmowie z przyiacioly vczonémi w Práwie / wyrozumiałem z niektórych / rzecz bydź potrzebną ná Miásteczkách okázáć Formy zapisów / Przedánia y Wzdánia / Jmienia stoiącégo / ták ná wieczność iáko ná widerkauff / dla tego / iż po Miásteczkách gdźie Pisárskié mieyscá ludźmi do tego nieprawnémi zásadzáią / álbo ich też mieć nie mogą / bárzo omylnie tákié Zapisy piszą / zkąd miedzy stronámi / wielkié poswarki rostą / y szkody / á v wyższych Sędźiów około rozsądków wielka praca. A ták tu ná ostátek tego Reyestru / położyłem zá przyczynek / tych zapisów Formy / których w Krákowie pospolićie vżywáią. A tu trzebá naprzód wiedźieć / iż Dóm swóy może kto przedáć w innym Práwie / choć przed Vrzedem Rádźieckim / choć Przyśieżniczym. Ale kupiec onégo domu niemoże mieć zdánia iedno w onym Práwie / pod którym dom przedány leży. Spe: Saxon: lib: 1. artic: 52. Lib: ij. Artic: 43. A to pospolićie záchowuią / choć kto w innym Práwie przedáie

dóm / choć w tym prawie gdźie dóm leży : tedy przy przedániu / ku końcu Zapisu vstáwuie mocnégo człowieká stárszégo Przyśiężniká w onym prawie / pod którym Imienie leży / ná blisti wyłożony Sąd / álbo kiedy kupiec onégo domu będźie chćiał to mieć. A to tym ksztaltem.

Formá przedánia Domu/ z vstáwieniem mocnego człowieká ku wzdániu.

COram Officio Conſulari perſonaliter comparendo, famatus N. palam & per expreſſum recognouit, ſe vero, iuſto, hæreditarioq; ac irreuocabili venditionis titulo, vendidiſſe domũ ſuam integram, eamq; liberã, & nemini obligatã, Cracouiæ in platea N. inter Petri, & Pauli domos ſitam, cum omnibus iiſdem Iuribus, modis & limitibus, prout eandem ſolus tenuit, habuit, & poſſedit: ex Iuridica reſignatione, Actis Scabinalibus Craco: contenta: vel ex paterna, materna, aut alia quacunq; ſucceſsione, ſeu deuolutione, conſequutus eſt, famato N. Ciui Crac: pro ſumma Mille flor: per mediã ſexagenam computatorũ. Nihil prorſus Iuris, dominij, & proprietatis, in præfata domo, pro ſe, & ſuis legitimis ſucceſſoribus, amplius

 reſer-

reſeruañ. verùm illud totum Ius ſuum, quodcunq; ad eandem domum habuit, in præfatum N. transfundendo. Recognoſcens ſibi pro eadem domo, à prædicto N. ſatisfactum eſſe in præfata ſumma. De qua eundem quietauit, & liberum pronunciauit, perpetuè & in æuum. Conſtituens in ſuum plenipotentem Seniorem Scabinum N. eius Iudicij cui illa bona ſubiacent, ad reſignandum præfatam domum, in perſonam dicti N. emptoris: idq; in Iudicio Bannito expoſito, proximè celebrañ. aut aliâs quandocunq; id præfatus N. emptor habere voluerit, commodumq; & opportunum viſum fuerit: & ad alia omnia, circa præmiſſa neceſſaria facieñ. in forma pleniſsima: non ſecus atq; ſi ipſe conſtituens & venditor idipſum ſolus faceret, vbi perſonaliter adeſſet:

¶ Z tákim Zapiſem przedánia / ten kto dom kupił / á Wzdánie będźie chćiał mieć / póydźie do Sądu gáynégo / y da on Zapis czytáć. Potym okáże zapiſy / iákim Práwem on trzymał v kogo kupił / choć cały dom / choć cząſtki. Zá tym okázániem / Stárſzy Przyśiężnik będąc mocnym człowiekiem ku temu vſtáwionym / wzda on dom iáko Práwo álbo zwyczay ná ktorym mieyſcu nieśie / y doſyć vczynienie zezna. kthóre Wzdánie Piſarz ták zápiſze.

Formá Wzdánia Imienia stoiącego / przez mocnego człowieká ná to vstáwionego.

FAmatus N. Senior Scabinus Crac. vtpote pleni potens famati N. ad id præstandum sufficienter constitutus, quam plenipotentiam, autentica inscriptione sub titulo & sigillo Ciuitatis N. descripta, feria, &c. Anno 1567. probauit: vigore eiusdem plenipotentiæ, domum sui principalis integrã, liberã, neminiq; obligatã, siue medietatẽ, siue sortes, siue vniuersum Ius domus eiusdẽ, in platea N. inter famati N. & N. domos iaceñ: cum omnibus ijsdem Iuribus, modis, limitibus, prout eiusmodi domum prædictus suus principalis, ex quibuscunq; successionib', deuolutionibus, abscesionib', iuridicis resignationibus, ac alijs quibuscunq; titulis cõsecut' est: eandemq; hactenus habuit, tenuit & possedit: & prout ex antiquo ab alijs domibus sibi contiguis est distincta, & limitata, famato N. Ciui Crac. cũ plena faciendi & dimittendi potestate, Iure perpetuo & hæreditario posidendam resignauit. Nihil prorsus Iuris, proprietatis, dominij, prædicto suo principali, eiusq; hæredibus, posteris & legittimis successoribus, in eadem domo reseruañ. verùm illud totum in eundem famatum N. effectualiter

transfun-

transfundeñ. Cauẽs solẽniter ꝓ omni impetitiõe secundũ Ius Ciuitatis. * Atq; recognouit autoritate huiusmodi plenipotẽtię sibi concessę, suo principali ꝓ eiusmodi domo, ac vniuerso Iure domus prædictę, esse abundè satisfactũ ab ipso N. emptore, in florenis Mille in auro Hungaricalibus, quẽlibet per groſſ. 52. computañ. De quibus eundem perpetuò quietauit, iuxta venditionis contractum, Actis Cõsularibus Crac: de Data &c. contentum.

Bywáią przy tych Zapiśiéch / iáko y przy innych / Condycyę wedle vmowy stron / iż téż czásem kupiec nie wszystkiéy summy rázem zá dóm zápłáći / część iescze dłużen zostánie / którą sie albo ná ráty zgołá opisze / Albo sobie przedawcá opátrzy / iż on dóm przedány będźie w fáncie stał / pignoris loco, w ostátku długu / áż do zapłáty / wedle Rat przy przedániu opisánych. Tákich Condiciy / y wszelkich innych / ma Pisarz pilnie strzédz / áby ie ostrożnie pisał: quoniam conditiones in Contractibus maximè sunt custudiendæ, Iure Muni: artic: 140. in Glosa. á z nich nawietsza sie przyczyná do kłopotów práwnych podawa.

Bywáią téż tákié przedawánia y wzdánia domów / iż przedawcá álbo potomkowie iego on dóm przedány / będą mogli (wedle łáski od kupcá

* Secundum Ius Ciuitatis, Krákowiánie w tych zapisiéch kłádą / dla osobliwég przywileiu / który z strony przescriptiéy máią: iż przedawcá / przećiw tutecznym y postronnym osobam / iáko mówią: contra p̃sentes & absentes, którzyby sie mienili mieć iákié práwo do onég domu / nie winien dáléy bronić kupcá iedno Rok y sześć niedźiél. Ale wedle Práwá pospolitég: cõtra p̃sentes, rok y sześć niedźiél Cõtra absentes, 31. lat y sześć niedźiél Przetogdźie tákiégo przywileiu niemász / nie pisz secũdũ ius Ciuitatis, ále secundũ cursum vel obseruantiã Iuris Ciuilis.

ſobie záſtáwioney) zá też ſumme odkupić zá ktorą ich przodek przedał/zową tákie przedánia/Polacy/ná Widerkauff. Łácinnicy/IN VIM REEMPTIONIS. A póki przedawcá nie odkupi/mieszka záś w onym domu zá naymem/od tego kto kupił/wedle vmowy. Tákich Zapiſów té poſpolicie Formy ſą.

Formá Zapiſu przedánia ná Widerkauff.

COram Officio Conſulari, perſonaliter comparens, famatus N. recognouit ſe vendidiſſe domum ſuam in circulo N. inter N. & N. domos ſitam, cũ omnibus iiſdem Iuribus, modis & limitibus, quẽadmodum ipſemet per ſucceſsionem hæreditariã, aut emptionis & reſignatiõis titulum hucuſq; habuit, tenuit, & poſſedit, ſiue alio quocũq; modo ipſum concernebat: famato N. in vim tamen reẽptionis, aliâs ná Widerkauff, pro florenis trecentis monetę & numeri Polonicalis, in ſingulos florenos per triginta groſſ. computañ, quam ſummã prefatam, ibidẽ ſtans perſonaliter ſupramemoratus N. venditor, faſſus eſt ſe leuaſſe & percepiſſe, à prędicto N. emptore. De qua eundem quietauit & liberum pronunciauit. Et cõſtituit in plenipotentem ſeniorem Scabinum Iudicij Ciuilis N. ad faciendũ

Iuridicam resignationem in vim reemptionis, dicto N. emptori in proximo bannito exposito Iudicio, aut quādocunq; idipsum habere voluerit, iuxta loci Iudicijque obseruationem, cui eiusmodi domus subiacet. Tum ad alia omnia & singula peragenda, quæcunq; iudiciorum consuetudo, reiq; gerendæ ratio necessitasque postulauerit, in omni forma & modo. Porro præfatus N. emptor, ibidē stans personaliter, promisit se circa resignationem gratiam præstiturum, prædicto N. venditori, & eius posteris, ad eandem domum eximendam, summa superius commemorata, quandocunq; ipse N. venditor, & eius posteri, hoc ipsum habere voluerint, & bene poterint.

Formá Wzdánia zá tym przedániem Ná Widerkauff.

HOnoratus N. potestate & tanquam plenipotens famati N. coram D. Consulibus, ad id præstandum sufficienter constitutus, domum sui principalis in circulo Craco. inter N. ab vna, & inter N. ab altera sitam, cū omnibus ijsdem Iuribus, modis, & limitibus, prout eam prædictus principalis suus ex quocunq; iuris titulo consecutus est: hactenusq; eā tenuit, habuit, & possedit: Famato N. cūm plena faciendi & dimittendi potestate, in vim reē-

ptionis, aliâs na Widerkauff, resignauit: promittês pro omni impetitione, secundùm Ius Ciuitatis. Et recognouit potestate qua supra, eidē suo principali pro eadem ipsa domo satisfactum esse, in florenis trecentis, per mediam sexagenam computatis, iuxta Acta dominorū Cōsulū Craco. Añо, die, etc. Ibidem præfatus N. Emptor, dedit & contulit famato N. & eius posteris, hanc gratiam, quòd domum, hodie sibi resignatam, reposita eadem 300. floren. summa, eximere posśint, quandocunque voluerint & bene poterint.

¶ Tu iuż Kupiec máiąc tákié wzdánié / naymie záś przedawcy on dom / z czynszu pewnégo / wedle vmowy. Do kthórégo naymu (ieśliby miał bydź) trzebá obudwu stron / áby y Kupiec zeznał iż Przedawcy náymuie: áby thèż Przedawcá zeznał / iż on dom / nie innym Práwem / iedno Práwem naymu / Jure Arendę / trzyma. Tákiego zeznánia Formy są pospolité / álbo ich thèż strony zániecháią / tylko to Cyrográffem álbo Intercyzą miedzy sobą opatrzáią.

¶ A iż przy tákiem przedániu / záwżdy sye to pokázuie / iż ono Jmienié lepszé ieśt / niż summá w Widerkauffie opisána: á trafia sye thèż ná Przedawce chudobá táka / iż nie ma czym wykupić / y owszem iż mu wiecéy pieniedzy potrzebá / dla te-

go one łáſke / ktora mu ieſt ku wykupieniu zoſtá-
wiona / y one lepſzość / Práwem dziedzicznym /
temu kto pierwey kupno ná Widerkauff ma /
odſtepuie: á Práwo Widerkauffowe / ktore ieſt
doczeſne / ná wieczność / ad Ius hæreditarium,
przez tákie odſtąpienie / odmienia táką Formą.

Formá odſtępku łáſki y lepſzośći w Widerkauffie.

COram Iudicio perſonaliter comparens, famatus N. vltrò recognouit & per expreſsũ faſſus eſt, ſe gratiam & omnem meliorationẽ, quæ ipſi quoquo modo competit, & cõpetere potuit, poſsitq;, ad domum in circulo Craco: inter N. & N. domos iaceñ, cũ omnibus iiſdem Iuribus, modis, & limitibus, quemadmodum ipſemet per ſucceſsionẽ hereditariam, ſiue hæreditarię reſignatiõis titulum, habuit, tenuit, & poſsidebat, effectualiter abſceſsiſſe & cõdeſcendiſſe famato N. Nihil Iuris, dominij, proprietatis, & propinquitatis, ſuper eadẽ gratia, meliorationeq; domus ſibi ſuiſq; poſteris, reſeruañ: ſed illud totũ in eundem N. efficaciſsimè & vberrimè in perpetuum, & Iure hæreditario transfundendo. Recognoſcẽs ſibi ab eodẽ N. pro hac gratia meliorationeq; domus in toto ſatisfactũ eſſe.

¶ Niektorzy ták czynią / y zá rzecz beſpiecznicy-

ßa rozumieią/ y przystoynieý iest/ y pewnieý wedle Práwá/ kiedy ten kto kupi dom ná Widerkauff/ y wzdánié ma ná Widerkauff. A chce potym mieć ná wieczność práwem dźiedźicznym: nie stára sie o to/ áby mu przedawcá odstąpił łáskę wykupną/ álbo lepßość domu. Ale kupiwßy lepßość/ vczyni ták z vmowy spólnéy z Przedawcą. Zezna iż od przedawce pieniądze przyiął wedle Zapisu Widerkauffowégo/ y będźie go z nich kwitował: y záśie mu on dom/ który tylko ná widerkauff miał/ wzda. A przedawcá potym po przyięćiu onégo wzdánia/ dopiéro mu ze wßystkim dźiedźicznym práwem/ nowé wzdánié czyni. A przeto w tákiéy spráwie/ dwoiákiégo wzdánia potrzebá/ ták/ iż ten co ná Widerkauff miał dóm wzdány/ záś go od przedawce znowu ná wieczność przyimuie/ według fórm ná wieczność pierwéy opisánych. A to bywa dróga pewnieyßa ku otrzymániu Imienia práwem dźiedźicznym.

¶ Dróga pewnieyßa ku odmienieniu wzdánia Widerkauffowégo ná wzdánie dźiedźiczné.

☞ Wiążą sie zá témi Zapisy/ Práwá które Sąśiedźi miedzy sobą winni záchowywáć/ około spólnégo budowánia álbo murowánia ścian/ grodzenia płotów: wiele ieden drugiému/ á kiedy plácu swoiégo vstępić winien/ kiedy nie winien. Tákże około piecow/ kominów/ dáchów/ okien/rynien/ wychodów/ studźień/ stáien/ chléwów/ sczépienia drzéw rozmáitych/ násádzenia chmielów. Iáko sie w tym wedle Práwá/ álbo téż y z zwyczáiu zá-

chowáć máią. O tym ieſt nieco nápiſano w Artykułoch fol. 40. 41. Wßákże ku ßérßemu wyrozumieniu/ około grodzenia płotów/ czynienia dáchów/ to ieſt w práwie opiſánie.

KOżdy gruntu ſwoiégo cześć winien grodźić / nie wyſtępuiąc z gránic ſwoich. Bo ieſliby przez to niegrodzenié tráfiły ſye iákié ßkody Sąśiadowi/ winien ie bedźie nágrodźić. A ieſli ſye ſámemu ßkodá przyda/ ſąśiad / nie winien ich płáćić : ále ſam ſobie tákich ßkód bedźie przyczyną. Iure Mun. Art. 126. Spe. Sa. li. 2. Art. 49. 50. li. 3. Art. 66. W Glóźie ták nápiſano : Niektórzy powiádáią / iż thákié grodzenié / ma bydź ná zwyß / iáko człowiek : álbo iáko ieden śiedzec ná koniu / ręką záśiąc może/ á to poſpolićie záchowuią. Niektórzy powiádáią/iż ná zwyß kolan: Niektórzy/iż to ieſt ná woléy Vrzedowéy/iáko ma bydź grodzono: A to gdźieby w tym nie było iákiégo zwyczáiu / álbo Státutu oſobliwégo.

¶ Ktoby ſie o to ſtárał / áby miał cudzégo gruntu cześć záymowáć / álbo pośiádáć / á w tym był pokonány : tylo tráći ſwoiego/ilé chćiał odiąć ſąśiedzkiégo. Spe. Sa. lib. 2. Art. 50. in Gloſa.

¶ Kto Imienié ſwoie prąćiem grodźi / ma ku gruntowi ſwoiemu / kóńce prąćia / álbo iáko zową / płoćinę obráćáć / áby przez to znano / iże on

plot

plot iemu należy. Jáko thèż kiedy znáć chcemy czyiá ieſt ściáná y komu należy / ztąd dochodzą: Z kthórey ſtrony gwożdziowé głowy ſye pokázuią / z którey ſtrony gwóźdź biją / thego ściáná ieſt. Ibidem in Textu, & in Gloſa.

¶ Kto grunt álbo rolą ſwoie / chce ográniczyć / wolno mu to vczynić iáko y czym ſye mu bedźie podobáło / wezwawßy ku temu ſąśiádów / którzy z drugiey ſtrony grunt máią.

¶ Drzewá wßelkié kto chce ſádźić / ma to czynić ná pieć ſtóp od cudzey gránice / oprócz Oliwnégo y Figowégo drzewá / które ma bydź ſádzoné ná dźiewieć ſtóp od ſąśiedzkiey gránice / dla tego / iż ſye tákié drzewá dáley rozkorzeniáią / y przez tho ſąśiádóm ßkode przynoßą. Wßákże w tey mierze / ieſli tho prawdá álbo nié / każe ſye Práwo Oráczów dokłádáć. Ale poſpolićie w thym zwyczáiów / z dáwnégo záchowánia przeſtrzégáią. Ibidem in Textu & in Gloſa.

¶ Zadnemu ſye nie godźi dáchu ſwégo budowánia ná cudzy grunt pußczáć / álbo co tákiégo budowáć: zkądby do ſąśiádá ćiéc miáło. A tho ſye ma rozumiéć / ieſliby niebyło przyzwolenie ſąśiedzkié: ále gdźieby ſąśiad zezwolił / álbo thák ono budowánié Rok z pokoiem ſtało / iuż ták dla tey dawnośći / on dách álbo które inné budowánié

ſtać może. Iure Mun: artic: 126. S. S. lib. ij. art. 49.

¶ Jeſliby kto ſąśiádowi ſwému iákie Práwo poſtánowić miał/ winien to vdziáłáć ſpólną vmową/ y ſłuſznym poſtánowieniem. Ibidē Spec: Saxo: lib: ij. arti: 49. in Gloſa.

¶ Jeſliby dwá ſąśiedzi mieli domy o iednéy ścienie/ á dom iednégo był vpádły/ á ieden ſąśiad opowiedziałby to Vrzedowi: Vrząd roſkaże mu áby do dwu niedziel obwárowáł / áby ſzkodá nie byłá / Potym do tegodniá / Potym do trzećiégo dniá: Ná oſtátek do dwu dniu. A gdźieby tego nie vczynił / tedy go Vrząd bedźie karał / y winę z niego weźmie: A ſąśiádowi ſzkode obwáruie. A ieſliby ſąśiad nie ſkárżył przed Vrzedem/ áni żądał o obwárowánie ſzkody/ á w tymby czáſie budowánie ná dóm ſąśiedzki vpádło / przedśie ſzkode bedźie winien nágrodźić. Albo drzewá/ ábo co tákiego coby ná plác ſąśiedzki vpádło / ſąśiad bierze. Spec: Sax: lib: ij. art: 49. in Gloſa.

¶ To wſzyſtko co ſie ná ten czás przypiſáło / niechay bedźie ku czći á chwale Pánu Bogu / y ludźióm tych Práw niewiádomym ku przeſtrzeżeniu ſzkód / y záchowániu ſpólnéy miłośći / áż co potym Pan Bóg więtſzégo zdárzy. Amen.

Laus Deo. A. 1654 adi 24. 8bre.

Gethabe hun D[illegible] A. Delens Trag the

A. 1672 30 9bris.

S

